

Колодяжний О. О.,
*студент 3 групи 4 курсу ф-ту підготовки кадрів
для державної пенітенціарної служби України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЯКОСТІ ПРОДОВОЛЬЧИХ ТОВАРІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

Право громадян на придбання товарів належної якості є одним із конституційних прав. Так, відповідно до статті 2 Конституції України кожному гарантується право вільного доступу до інформації про стан довкілля, про якість харчових продуктів і предметів побуту, а також право на її поширення. Така інформація ніким не може бути засекречена. Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів [1].

Питання забезпечення якості продовольчих товарів завжди було актуальним серед науковців. Це обумовлено насамперед тим, що у разі придбання товарів непродовольчої групи сумнівної якості наслідком може бути лише певний дискомфорт, а у разі придбання неякісних продуктів харчування існує загроза здоров'ю. На сьогодні в Україні відносини між органами виконавчої влади, операторами ринку харчових продуктів та споживачами регулює Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» від 23.12.1997 (далі – Закон). Цей же Закон і визначає порядок забезпечення безпечності та якості харчових продуктів. Відповідно до ст.4 Закону держава здійснює регулювання безпечності та окремих показників якості харчових продуктів, серед іншого, і шляхом здійснення державного контролю [3]. Центральним органом виконавчої влади у цій сфері є Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів. Одним із основних завдань Держпродспоживслужби є реалізація державної політики у галузі ветеринарної медицини, сферах безпечності та окремих показників якості харчових продуктів [4].

Системи національного контролю на території Європейського Союзу (далі – ЄС) відрізняється в різних країнах. Наприклад, в Естонії єдиним державним органом відповідальним за безпеку харчової продукції є Ветеринарно-продовольчий департамент, основними функціональними обов'язками якого є контроль за виконанням законодавства в сфері ветеринарної медицини, харчової безпеки, ринкового регулювання та ін. [6].

В той же час в Німеччині існує декілька органів у сфері контролю за харчовими продуктами, а саме: Федеральне міністерство захисту прав споживачів, продовольства та сільського господарства Німеччини та Федеральний інститут оцінки ризиків. Функціональні обов'язки міністерства закріплені за окремими департаментами, а саме харчові продукти та промислові товари; продукти з захисту рослин, ветеринарна медицина, генетична інженерія. Щодо Федерального інституту оцінки ризиків, то він є науковим закладом, який готує експертні звіти щодо безпеки харчових продуктів, захисту здоров'я споживачів на основі міжнародних наукових критеріїв оцінки. В Швеції таким органом виступає Шведська національна продовольча адміністрація, яка є центральним органом державної влади в сфері харчової промисловості. Основними завданнями цього органу є захист прав споживачів щодо якості та безпечності харчових продуктів, контроль за торгівлею продуктами харчування та ін. [6, с. 159].

ЄС відіграє важливу роль у нормативно-правовому забезпеченні та створенні надійної і ефективної системи державного регулювання у сфері безпечності та якості харчових продуктів. Адже саме в ЄС безпечність харчових продуктів визнається одним із головних пріоритетів політики. Регламент Європейського парламенту і Ради ЄС № 178/2002 від 28.01.2002 (далі – Регламент) є основоположним документом ЄС у сфері безпечності та якості харчових продуктів, який визначає загальні принципи продовольчого права ЄС. Ці принципи закладено в основу національного законодавства держав-членів ЄС, і вони є орієнтиром для держав, що знаходяться на шляху євроінтеграції. Метою законодавства ЄС щодо безпечності харчових продуктів є забезпечення високого рівня захисту життя, здоров'я та

інтересів споживачів, чесних практик торгівлі харчовими продуктами, захист здоров'я тварин та умови їх утримання, здоров'я рослин і довкілля. При цьому, слід зазначити, що питання безпечності харчових продуктів знаходить своє відображення у зобов'язаннях країн-членів не тільки відносно своїх громадян, а й всіх громадян ЄС та третіх країн у тому, що стосується харчових продуктів, вироблених на її території. Крім того, європейське ставлення до питання безпечності харчових продуктів та захисту інтересів споживачів – це не тільки питання державних інституцій (як підкреслено Регламентом № 178/2002), а й громадськості, неурядових організацій, професійних асоціацій, міжнародних торгових партнерів і торгових організацій [2].

Відповідно до ст.2 Регламенту під харчовими продуктами слід розуміти будь-яку речовину або товар, незалежно від того, оброблені або ні, частково оброблені або ні, та призначені до споживання людиною або очікуються, що будуть спожитими людиною. Включають напої, жувальну гумку та будь-які речовини, що містять воду, що навмисно включена до харчового продукту під час його виробництва, підготовки чи обробки. Не включають: корма; живих тварин, якщо вони не підготовлені до розміщення на ринку для споживання людиною; рослини, до збору врожаю; лікарські препарати; косметичні товари; тютюн і тютюнові вироби; наркотичні чи психотропні речовини; залишки і забруднювачі [2]. Отже, з цієї дефініції випливає, що акцент робиться на тому, що не належить до харчових продуктів. Вказана «негативна» спрямованість дістає відображення у визначенні поняття «безпечність харчових продуктів». Так, ст. 14 Регламенту № 178/2002 «Вимоги щодо безпечності харчових продуктів» зазначено, що харчові продукти вважаються небезпечними, якщо вони: шкідливі для здоров'я; непридатні для споживання людиною. Термін «безпечність» не розглядається взагалі [5, с. 78]. Отже, викладення правових норм у європейському та українському законодавстві має суттєві відмінності. На сьогодні, Закон є недосконалим з огляду на наступне:

1) Закон не містить норми-дефініції щодо безпечності та якості харчового продукту. Так, у ст.1 Закону визначається лише що є безпечним харчовим продуктом. Ситуація, за якої терміни, що вжива-

ються у назві закону, жодним чином не пояснюються в його змісті, є неприпустимою, оскільки це веде до розмивання предмета правового регулювання та довільного тлумачення норм закону;

2) під безпечним харчовим продуктом мається на увазі харчовий продукт, який не справляє шкідливого впливу на здоров'я людини та є придатним для споживання. Проте і таке визначення вбачається невдалим, адже не існує жодного з таких продуктів, який не справляв би шкідливого впливу на здоров'я людини у певних випадках (надмірного вживання, вживання у разі заборони за медичними показниками тощо).

З огляду на вищевикладене вбачається необхідним переглянути деякі положення Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», зокрема щодо доповнення його нормами-дефініціями про безпечність та якість харчових продуктів і врахування у визначенні безпечного харчового продукту умов, за яких його вживання, дійсно, може бути безпечним.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. (зі змінами, внесеними згідно із Законом № 2952-VI від 01.02.2011 р.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Про встановлення загальних принципів і вимог законодавства про харчові продукти, створення Європейського органу з безпеки харчових продуктів і встановлення процедур у питаннях, пов'язаних із безпекою харчових продуктів : Регламент (ЄС) Європейського Парламенту і Ради № 178/2002 від 28.01.2002. URL: http://old.vet.gov.ua/int-coop/EU_requirement.
3. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : Закон України від 23.12.1997 № 771/97-ВР. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/771/97-вр>.
4. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 р. № 667. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF>.
5. Брулевич В. В. Безпечність харчових продуктів за законодавством України та Європейського Союзу. *Судова апеляція*. 2016. № 2. С. 75–83.
6. Пчелянська Г. О. Безпека та якість продовольчих товарів: міжнародний аспект. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2012. №3 (69). Т. 2. С. 156–161.